

Computer-kommunikation for folket ?

Af Lars K. Christensen

(NB: Denne artikel blev oprindeligt skrevet i 1994 om telefonselskabernes datatjeneste Diatel, en forløber for de senere internetportaler. Diatel er for længst lukket. Den principielle problemstilling som diskuteres i artiklen, er derimod stadigvæk aktuel).

Telefonselskaberne lancerer om kort tid en datatjeneste, som henvender sig bredt til alle danskere med en PC og en telefon.

På trods af den brede målgruppe, er det dog ikke alle der kan være med. Det er f.eks. tvivlsomt om der bliver plads til de autonome eller til folk der vil diskutere sadomasochisme eller homoseksualitet.

Klar dine dagligvareindkøb, dine bankforretninger, din kontakt med offentlige myndigheder og din rejseplanlægning og billetbestilling direkte fra din computerskærm. Der er nogle af de visioner som telefonselskaberne ruller op i en farvestrålende brochure om Diatel - det nye computernetværk for hele familien Danmark.

Ud over disse tilbud vil det også blive muligt at sende elektronisk post fra bruger til bruger, søge oplysninger i en lang række databaser, samt modtage nyheder fra Politiken og Jyllands-Posten.

En del af disse muligheder er faktisk allerede til stede i dag. Men meningen med Diatel er at samle de mange forskellige tilbud i ét system, med en fælles, brugervenlig udformning af skærbillederne, sådan at enhver almindelig PC-bruger kan være med via telefonnettet.

SALT har haft lejlighed til at afprøve en demonstrationsversion af Diatel. Programmet demonstrerer bl.a. hvordan man kan bestille teaterbilletter via ARTE, få oplysninger om rock-koncerter i Odense og kommunalbestyrelsesmøder i Lyngby-Tårnbæk, søge tilbud på brugte cykler i Den Blå Avis og overføre penge til og fra PostGiro.

Og faktisk virker programmet i det store og hele ganske lettilgængeligt. Med andre ord: kan man finde ud af at navigere rundt på en computerskærm ved at pege og klikke med musen, så kan man også finde ud af at gøre brug af Diatel's herligheder.

Etiske regler

De mange tjenester som bliver tilgængelige via Diatel, opbygges og vedligeholdes af en række forskellige udbydere. Disse har hver især tegnet kontrakt med Diatel, som så står for udformningen af den fælles brugergrænseflade, sådan at tjenesterne betjeningsmæssigt fungerer nogenlunde ens.

Men hvem kan så få lov til at udbyde sine informationer via Diatel? Det kan for det første alle, som har råd til at tegne kontrakt og opbygge et system, der opfylder Diatels tekniske krav. Men græsrodsbevægelser og andre, som synes de har et budskab de gerne vil ud med via Diatel, behøver ikke give tabt på forhånd, fordi

de ikke har råd til at udvikle deres egen tjeneste. Diatel vil nemlig også lave en foreningsservice. Her kan grupper og organisationer få deres egen opslagstavle i systemet, som giver mulighed for at kommunikere via elektronisk post. Hvis man ønsker det, kan adgangen være lukket for andre end foreningens medlemmer.

Der er dog et væsentligt krav som skal overholdes for at være med på Diatel, uanset om man er udbyder af en tjeneste, forening eller almindelig bruger: man skal overholde et sæt etiske regler.

Regelsættet indeholder forbud mod formidling af informationer af erotisk karakter, af voldelig eller kriminel karakter og af injurierende eller diskriminerende karakter. Desuden ønsker man ikke tjenester som i særlig grad er kommercielt rettet mod børn under 16 år.

Anne Jørgensen, som er marketingschef hos Diatel, lægger ikke skjul på at det bl.a. er sporene fra de såkaldte service-900 numre der skræmmer. Disse numre blev fra begyndelsen især brugt til udbredelse af telefonsex mod betaling. Resultatet er, at det i dag er stort set umuligt for telefonselskaberne at skaffe mere seriøse udbydere til dette system.

Som Anne Jørgensen udtrykker det: "Vi vil gerne beskytte markedspladsen. Det er jo ikke alle, der har lyst til at drive forretning dør om dør med en pornobutik".

Ingen adgang for ekstrem politik

Nu kan man jo imidlertid godt forestille sig at information kunne være af erotisk karakter, eller, som det hedder i regelsættet, "indeholde beskrivelser af seksuelle eller erotisk forhold", uden at være pornografisk i kommerciel forstand.

Anne Jørgensen erkender da også, at de etiske regler formelt set gør det umuligt for foreninger for seksuelle mindretal at gøre brug af Diatels foreningsservice. Hun vil dog ikke udelukke at de kan være med, hvis deres diskussionsforum kun er tilgængeligt for medlemmer.

Det etiske regelsæt har også et afsnit om formidling af politisk information. Heri hedder det for det første, at ved formidling af den slags informationer, skal udbyderens egen politiske observans tydeligt fremgå. For det andet skriver man, at "Diatel ønsker ikke at medvirke til at formidle ekstremistiske, politiske synspunkter".

På spørgsmålet om, hvad der er et ekstremistisk politisk synspunkt, svarer Anne Jørgensen at Diatel f.eks. ikke vil give nazister adgang til at formidle deres politik via systemet. Men hvad så med de autonome f.eks.? "Det har vi ikke umiddelbart nogen holdning til, men i øvrigt vil vi tage stilling fra sag til sag", svarer Anne Jørgensen.

De etiske regler gælder som sagt også for den enkelte bruger af systemet. Man vil f.eks. kunne blive udelukket, hvis man sender elektronisk post med injurierende indhold til andre brugere.

Men hvordan skal man holde øje med om de etiske regler bliver overholdt, når systemet får tusindvis af daglige brugere?

I USA har der længe eksisteret systemer, der svarer til Diatel. Og i datanettet Prodigy har man f.eks. indført et automatisk overvågningssystem: computeren tjekker al elektronisk post for bestemte "fy-ord", og den post der indeholder sådanne bliver sorteret fra og læst af en censor.

Diatel har dog ingen planer om at indføre noget lignende. "Vi ønsker ikke at give associationer til overvågningssamfundet", siger Anne Jørgensen. I stedet stoler man på, at brugere der føler sig forulempet at tjenester eller andre brugere der overtræder de etiske regler, vil reagere, og at overtrædelserne på denne måde vil komme til Diatels kendskab.

Reaktionerne kan f.eks. komme i form af indlæg i en åben emnekonference som man vil oprette, med det formål at diskutere selve Diatel. Her kan brugerne også komme med deres kommentarer til udvalget af tjenester.

Udgiver eller postvæsen?

Diatel lægger ikke skjul på, at det etiske regelsæt ikke er udsprunget af ideelle overvejelser, men først og fremmest er en markedsføringsstrategi. I indledningen til regelsættet taler man således om at "sikre serviceudbydere en seriøs og professionel markedsplads" som grundlag for Diatels "gennemslagskraft".

For at gøre dette, har Diatel altså valgt en model, hvor man lægger op til at betragte sig selv som udgiver, på samme måde som en avis eller en tv-station. Som udgiver påtager man sig en forpligtelse til at sikre at det man udgiver er i overensstemmelse med gældende lov, f.eks. vedrørende injurier. På den anden side tiltager man sig også en ret til at bestemme hvad der må udgives.

Denne model virker rimelig, så længe vi taler om den del af Diatel der består af udbud af informationstjenester. Men der er jo også en anden del af systemet, nemlig den elektroniske post. Går det som mange tror, så vil systemer som Diatel blive fremtidens postvæsen. Og spørgsmålet er så om vi kan acceptere et postvæsen der blander sig i brevenes indhold?

Det er naturligvis helt legitimt, at Diatel som et privat firma tilrettelægger sin virksomhed ud fra hvad man formoder vil tiltrække flest mulige kunder. Og ud fra erfaringerne med andre medier, kan det heller ikke undre hvis det betyder at de skæve vinkler og upopulære synspunkter ender i skammekrogen.

Det har givetvis heller ikke været helt let for Diatel at få formuleret sit regelsæt. Og der skal ikke megen fantasi til at forestille sig de problemer som Anne Jørgensen og andre vil få at tumle med. Skal en informationservice om sikker sex afvises fordi den "indeholder beskrivelser af seksuelle eller erotiske forhold"? Skal en bruger, der skriver et brev om at det bør være forbudt for muslimer at bære tørklæde når de arbejder for det offentlige, udelukkes for at "diskriminere på baggrund af religion"?

På spørgsmålet om, hvorvidt Diatel har savnet klare juridiske retningslinier at støtte sig til, i arbejdet med at udforme det etiske regelsæt, svarer Anne Jørgensen da også: "Ja, for der findes jo slet ikke nogen!" - og man aner en smule fortvivlelse i stemmen.

Passive politikere

Det politiske problem i en nøddeskal er dette: den nuværende medie-jura, som regulerer udgivers og brugernes forpligtelser og rettigheder, stammer fra en tid hvor medierne faldt i to klart adskilte typer: på den ene side massemedier som aviser, radio og tv. På den anden side person-til-person medier som post og telefon. Juraen stiller krav til de to typer, som er delvist modsatrettede: f.eks. udgiveransvar kontra brevhemmelighed. Det er ikke noget problem, så længe typerne er adskilte. Men kernen i fremtidens informationsamfund er netop, at alle typer af medier vil være blandet sammen i én pærevælling. Computernet som Diatel vil indeholde nogle elementer som ligner nutidens masse-medier, andre som er person-til-person medier og en helt tredje slags, som ligger et sted midt imellem.

Derfor er der brug for en ny jura, som kan definere mediebrugernes rettigheder i informationsamfundet. Indtil videre synes det som om politikerne har valgt de facto at overlade formuleringen af denne jura til Diatel og andre private firmaer.

Denne artikel er publiceret første gang i SALT nr. 7, december 1994.
Denne udgave: www.christianehoej.dk

Må benyttes til ikke kommercielle formål og med angivelse af kilde, som anført i
[Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

